

Ice Age: The Meltdown Animasyon Filmindeki İngilizce Deyimlerin Türkçe ve Arapça Altyazı Çevirilerinin İncelenmesi*

Analyzing the Turkish and Arabic Subtitle Translations of English Idioms in the Animated Movie *Ice Age: The Meltdown*

Arife ERAY¹ , Muammer SARIKAYA¹

*Bu makalede Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde Prof. Dr. Muammer SARIKAYA yönetiminde Arife ERAY tarafından hazırlanmakta olan doktora tezinden kısmen yararlanılmıştır.

¹Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, Arapça Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

ORCID: A.E. 0000-0002-6393-472X;
M.S. 0000-0001-5291-3272

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Arife Eray (Arş. Gör.),
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, Arapça Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
E-posta: arife.eray@hbv.edu.tr

Başvuru/Submitted: 28.11.2022

Revizyon Talebi/Revision Requested:
11.01.2023

Son Revizyon/Last Revision Received:
21.01.2023

Kabul/Accepted: 10.02.2023

Atıf/Citation: Eray, Arife ve Sarıkaya, Muammer. "Ice Age: The Meltdown Animasyon Filmindeki İngilizce Deyimlerin Türkçe ve Arapça Altyazı Çevirilerinin İncelenmesi" *Şarkiyat Mecmuası - Journal of Oriental Studies* 42 (2023), 53-74. <https://doi.org/10.26650/jos.1210921>

Öz

Bir kültürün oluşumunda önemli bir rol oynayan deyimler aynı zamanda dilin vazgeçilmez bir parçasıdır. Genellikle gerçek anlamından farklı, kendine özgü anlamları olan bu söz öbekleri çeviri sürecinde çeşitli karmaşalara sebep olmaktadır. Her toplumun kendine ait anlamsal değerlerini taşıyan ve söz konusu coğrafyanın örf, adet, gelenek, görenek ve yaşam biçimlerini barındıran deyimlerin çeviri esnasında hedef dilde birebir karşılığı bulunmayabilir. Bundan dolayı çeviri sürecinde kaynak dilde ifade edilmek istenen anlama en yakın çeviri tercih edilmektedir. Her çeviri türünde olduğu gibi görsel-işitsel çeviri ürünlerinde de deyimler sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde toplumların birbirleriyle iletişiminde görsel-işitsel çevirinin önemi arttıkça çeviribilimcilerin bu alana olan ilgisi de aynı ölçüde artmaktadır. Bu da görsel-işitsel çevirinin iki temel türü olan dublaj ve altyazı çeviri çalışmalarını gündeme getirmektedir. Bu çalışmada 2006 yılında Blue Sky Studios tarafından üretilen *Ice Age* animasyon film serisinin ikinci filmi olan *Ice Age: The Meltdown (Buz Devri: Erime Başlıyor)* filminde kullanılan İngilizce deyimlerin türleri ve bu deyimlerin Türkçe ve Arapça altyazı çevirilerinde kullanılan çeviri stratejileri analiz edilmiştir. Verilerin analizinde Chitra Fernando'nun deyim tipolojisi, Henrik Gottlieb'in altyazı çeviri stratejileri ve Mona Baker'in deyim çeviri stratejileri kullanılmıştır. İncelemede söz konusu deyimlerin kaynak dil odaklı mı yoksa hedef dil odaklı mı oldukları değerlendirilmiştir. Bu bağlamda yapılan çevirilerin hedef dile yakın aktarımlar olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Görsel-İşitsel Çeviri, Alt Yazı, Deyim Çevirisi, Deyim Türleri, Animasyon Filmler

ABSTRACT

Idioms play an important role in cultural formation and are also an indispensable part of a language. These phrases usually have different unique meanings and cause much confusion in the translation process. Idioms carry the semantic values of each society and contain the customs, traditions, and lifestyles of that geography; thus, they may not have a direct equivalent in the target language.

Therefore, the translation with the closest meaning to the desired expression in the source language is preferred in the translation process. As with every kind of translation, idioms are frequently observed in audio-visual translation products as well. Just as the importance of audio-visual translations has increased these days in the communications between different societies, so has the interest of translation scholars in this field also increased. This brings up dubbing and subtitle translation studies, which are the two basic types of audio-visual translation. This study analyzes the types of English idioms used in *Ice Age: The Meltdown*, produced by Blue Sky Studios in 2006 as the second in the series of animated *Ice Age* movies, and the translation strategies used for the Turkish and Arabic subtitle translations of the idioms encountered in this movie. The data analysis section of this study utilizes Chitra Fernando's idiom typology, Henrik Gottlieb's subtitle translation strategies, and Mona Baker's idiom translation strategies. Within this scope the analyses evaluate whether the idioms in question are source- or target language-oriented. In this context, the study has determined that the analyzed translations are closer to the target language.

Keywords: Audiovisual Translation, Subtitle, Idiom Translation, Idiom Types, Animation Movies

EXTENDED ABSTRACT

Idioms are linguistic expressions that are frequently used in daily life. Thanks to idioms, much can be explained in a few words. Additionally, the characteristics of a language and the culture to which it belongs can be reflected through the use of idioms. Audiovisual translation is a concept used in media translation and includes many translation activities such as subtitles and dubbing. Audiovisual translation is defined as a general term for translation products consisting of a verbal dimension supported by media features. Translation scholars have become greatly inclined toward audiovisual translation studies recently. Thus, study of the area has become a common practice. Idioms are of course an indispensable part of these translation products. The idioms used during the dialogue in movies provide a good opportunity to get to know cultural items for individuals learning the native language in these movies. These individuals may learn information about idioms by reading and listening to both the dialogue in the source language and the translated text in the subtitle of the film. However, the idiom as used in the source language may not always have a literal equivalent in the target language. Therefore, the translation process prefers the translation closest to the meaning desired to be expressed in the source language. For subtitle translations, the translator has to focus as much on the importance of the written text as on the visual and auditory expressions. One of the main types of audiovisual translation is subtitle translation. Technical factors such as time and place limitations come to the fore in the subtitling process.

The *Ice Age* animated series of movies is loved and watched all over the world; the series has a humorous structure in general but also contains idiomatic expressions. This study analyzes the types of English idioms used in *Ice Age: The Meltdown*, the second movie in the *Ice Age* animated film series, and the translation strategies used for the Turkish and Arabic subtitle translations of these idioms. First, the study analyzes the obtained idioms according to Fernando's idiom

typology, then evaluates them in the context of the subtitle translation strategies put forward by Gottlieb as well as the idiom translation strategies of Mona Baker. Fernando divides idioms into three types: pure idioms, semi-idioms, and literal idioms. Meanwhile, Gottlieb's subtitle translation strategies can be listed as follows: expansion, paraphrase, transfer, transcription, dislocation, condensation, decimation, deletion, and resignation. Lastly, Mona Baker's idiom translation strategies involve using idioms with similar meaning and form, using idioms with similar meaning but dissimilar form, borrowing from the source language idiom, translation by paraphrase, translation by omitting a word play on the idiom, and translation by omitting the entire idiom.

Lily-livered is an English idiom meaning coward. Because the words included in the idiom are utilized outside of their literal meanings, it is known as a pure idiom. During this idiom's translation into Turkish as a subtitle, Mona Baker's strategy of using an idiom of similar meaning but dissimilar form is observed to have been used. In the Arabic translation, the meaning of the idiom was transferred to the target language using Gottlieb's expansion strategy and Mona Baker's translation by paraphrase strategy.

The English expression "give someone a hand" is an idiom that means to help someone. When the meanings of the words that make up the idiom are examined one by one, they are also seen to contain the real meaning. Therefore, this idiom is accepted as a semi-idiom. During the subtitle translation process, Gottlieb's expansion strategy and Mona Baker's translation by paraphrase strategy were seen to be used to translate the idiom into the target languages of Turkish and Arabic.

"As far as the eye can see" is a literal English idiom. The words that make up the idiom are used with their literal meanings. This idiom was omitted in the Turkish subtitle translation, while in the Arabic subtitle translation, the idiom was transferred to the target language using Mona Baker's translation by paraphrase strategy.

Idiom translations can be considered a difficult procedure for translators because they can encounter various difficulties while translating an idiom. For example, noticing the idiom in the text, the lack of an equivalent idiom in the target language, the use of idioms both literally and idiomatically, and limitations of time and space are difficulties translators can face. Therefore, translators are expected to be experts in both the source and target languages. This study examines the second movie of the Ice Age animated film series, *Ice Age: The Meltdown* and has identified 15 English idioms within its scope. Eight of these are semi-idioms, six are pure idioms, and one is a literal idiom. The study also examines both the Turkish and Arabic subtitle translations of the idioms and has seen Gottlieb's expansion strategy and Mona Baker's translation by paraphrase strategy to generally be the ones used for the translations. This indicates that the idioms do not have exact equivalents in the target languages. In addition, translating an idiom with an equivalent idiom is a process that requires long research. The translator's knowledge, skills, and reproducibility are very important when translating idioms. In this

context, the translations can be said to have mostly been target language-oriented. Because idioms have structures that are specific to a certain society and culture, a comprehensive study is required in the translation process.

Giriş

Sosyo-kültürel bir varlık olan insanoğlu yaşadığı dünyayı daha iyi anlayabilmek için kendi yaşam biçiminden farklı olan ile iletişime geçme ihtiyacı duymaktadır.¹ Bu sebeple çeviri oldukça eski bir tarihe dayanmaktadır. Çeviri, Türk Dil Kurumu tarafından “bir dilden başka bir dile aktarma, çevirme, tercüme” şeklinde tanımlanmaktadır. Çeviri ile ilgili çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Berke Vardar çeviriyi, “bütün çağlarda karşımıza çıkan bir etkinlik, çeşitli uygarlıklar arasında köprü kuran, değişik toplumlardan bireyleri birbirine yaklaştıran, her türden ekinsel değeri, içinde oluşturduğu tarihsel-toplumsal çevrenin dışına taşıyan, o çevreden olmayan kişilerin yararlanmasına sunan, uygarlıklar, ekinler arası bir iletişim, bildirişim aracı” olarak tanımlamaktadır². Çeviri kuramcılarında Hans J. Vermeer ise çeviriyi “bir metindeki sözcük ve cümleleri başka bir dildeki eşdeğer sözcük ve cümlelere çevirme sürecinin sonucu” olarak tanımlamaktadır³. Çeviri, “dar anlamıyla bir yazın yapıtını şekil, anlam, ileti ve biçim düzeylerinde kaynak dilden amaç dile aktarma, geniş anlamıyla ise, bir kültür ürününü başka bir kültürün alımlamasına sunma, hatta bu ürünün amaç kültür dizgesi içinde bir yer edinmesine, o dizgedeki diğer eserlerle hesaplaşmasına zemin sağlamalıdır”⁴.

Çeviriyi, yazılı ve sözlü çeviri şeklinde iki ana başlığa ayırabilmekteyiz. Yazılı çeviri denildiğinde ilk akla gelen edebiyat çevirileridir. Edebiyat çevirilerinin dışında genellikle teknolojik ve bilimsel metinler için kullanılan teknik çeviriler, özel alan çevirileri, sosyal bilimler ve insan bilimleri çevirileri, ticari metin çevirileri ve görsel-işitsel metinlerin çevirileri yazılı çeviri alanına girmektedir. Yöntem ve çevirinin yapıldığı ortam dikkate alınarak sözlü çeviri iki gruba ayrılmaktadır. Sözlü çeviri yöntemleri arasında diyalog çevirisi, ardıl çeviri ve eş zamanlı çeviri yer almaktadır. Sözlü çevirinin gerçekleştiği ortamlar ise konferans çevirmenliği, toplum çevirmenliği, mahkeme çevirmenliği ve medya çevirmenliği olarak ifade edilmektedir⁵. Görsel-işitsel çeviri, görsel-işitsel eser ve ürünlerin içerdiği sözel bileşenlerin bir dilden başka bir dile aktarımını ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Görsel-işitsel çevirinin tarihi sessiz filmlere kadar dayanmaktadır. Sinema, televizyon ve çeşitli teknolojik araçlar aracılığıyla gösterilen film, dizi veya programların çevirisi için geliştirilen ve çeviri çalışmalarında önemli bir yeri olan çeviri türüdür. Jüngst, görsel işitsel çeviriyi hem görülebilen hem de duyulabilen parçaları olan medya biçimlerinin çevirisi şeklinde tanımlamaktadır (akt. Günay Köprülü)⁶.

Deyim, iki veya daha fazla kelimededen oluşan, anlamı, tek tek kelimelerin anlamlarından tahmin edilemeyen bir ifadedir.⁷ Deyimler kültüre özgü yapılardır. Söz konusu dile mensup

1 Faruk Yücel, *Çevirinin Tarihi*, (İstanbul, Çeviribilim Yayınları, 2016), 11.

2 Berke Vardar, *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*, Ankara: TDK Yayınları, 492(1982), 18.

3 Hans J. Vermeer, *A Skopos Theory of Translation*, Heidelberg: Text Con Text Verlag, (1996).

4 Nedret Pınar Kuran, *Kültürlerarası İletişim Aracı Olarak Çeviri: Ingeborg Bachmann'ın Das dreißigste Jahr adlı Öyküsü'nün Türkçe ve İngilizce Çevirileri üzerinde bir Eleştiri Denemesi*, (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, 1993), 1.

5 Şehnaz Tahir Gürçağlar, *Çevirinin ABC'si*. (İstanbul: Say Yayınları. 2016), 69-74.

6 Sevtap Günay Köprülü, “Görsel-İşitsel Çeviri”, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, (2016), 162.

7 Mona Baker, *In other words: A coursebook on translation*, (Abingdon, Oxon: Routledge, 2011), 65.

toplumun yaşayış şekli, duygu, düşünce ve kültür yaşantısıyla şekillendiğinden anlaşılması ve aktarılması güçleşmektedir. Başka bir deyişle bu yapıların çoğu kendilerini özgün kılan, anlaşılmasını ve tercüme edilmesini zorlaştıran kültürel bağlamlara sahiptir.⁸ Bu nedenle deyimlerin anlamlarını bulmak genellikle sıkıntılı bir süreç olmakta ve bir bireyin, anadili olmayan herhangi bir dildeki deyimleri anlaması zorlaşmaktadır. Bu tür deyimler kelimesi kelimesine çevrilmemektedir. Aynı anlamı ve aynı etkiyi okuyucuya/izleyiciye aktarabilmek için hedef dildeki eşdeğer kavramlarla çevrilmesi beklenmektedir. Michael Lewis'e göre, deyim, anlamının, deyimi oluşturan kelimelerin anlamlarından anlaşılmadığı genellikle değişmez bir ifadedir⁹. Lewis burada deyimlerin iki veya daha fazla kelimenin bir araya gelerek bir anlam oluşturduğuna ve tek tek kelimelerin farklı anlamlara sahip olduğuna dikkat çekmektedir. Fernando tarafından önerilen deyim tipolojisi bu durumu daha anlaşılır hale getirmektedir. Kendisi deyimleri üç alt sınıfa ayırmıştır: Bunlar mecaz anlamlı deyimler, yarı mecaz anlamlı deyimler ve gerçek anlamlı deyimlerdir.

Deyimler dilbilgisi kurallarına aykırı bir şekilde oluşturulduğundan dolayı kelimesi kelimesine çevrilemez. Ayrıca deyim kullanımı kişiler tarafından da manipüle edilebilir. Böylece deyim anlamı durum ve zamana göre değiştirilebilir bir biçimde kullanılabilir. Bu karmaşık durumun içinden çıkabilmek, söz konusu deyim kaynak dilden hedef dile aktarabilmek için deyimlerin özellikleri ve çevirisi hakkında kapsamlı bir bilgi hazinesine sahip olmak gerekir.

Deyimlerin kullanım alanları oldukça geniştir. Yazılı eserler ve günlük konuşmaların yanı sıra görsel-işitsel ürünlerde kullanımlarına sıkça rastlanmaktadır. Günümüzde teknolojinin ilerlemesiyle görsel-işitsel ürünlere ve bu sebeple de görsel-işitsel çeviriye olan rağbet artmakta ve yaygın bir uygulama haline gelmektedir. Filmlerde diyaloglar sırasında kullanılan deyimler söz konusu yabancı dili öğrenen bireyler için de güzel bir fırsattır. Hem kaynak dildeki diyalogu hem de filmin altyazısındaki çeviri metnini okuyarak ve dinleyerek deyimler hakkında bilgi sahibi olabilirler. Bunun yanı sıra, filmlerin üretildiği toplumun kültürüne dair de bilgi edinilmesi mümkün olacaktır. Nitekim dil, insanlar arası iletişimi sağlamanın yanında kültürlerin aktarımında da önemli bir rol üstlenmektedir. Bir toplumun dilinin en değerli varlıklarından olan deyimler de ait olduğu topluma ve kültüre dair bilgi vermektedir.¹⁰

Buz Devri animasyon serisi genel olarak mizahi bir yapıya sahip olmakla birlikte içerisinde deyimsele ifadeleri de barındırmaktadır. Bu çalışmada elde edilen deyimler Fernando'nun deyim tipolojisine göre analiz edildikten sonra Gottlieb'in öne sürdüğü altyazı çeviri stratejileri ve Mona Baker'in deyim çeviri stratejileri bağlamında değerlendirilmiştir. Gottlieb'in altyazı çeviri stratejileri; izah (*expansion*), açıklama (*paraphrase*), aktarım (*transfer*), çeviri yazı

8 Montgomery Howwar, "Seeking the nature of idioms: A socio-cultural study in idiomatic English and Arabic meanings", *International Journal of Scientific and Research Publications*, (2013), 13.

9 Michael Lewis, *Implementing the lexical approach*, (Boston: Thomson, 2002), 37.

10 Nesibe Erkanan Çakır, "Çeviri ve Spor Açısından Çokkültürlülük", *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi*, (2020): 149.

(*transcription*), kaydırma (*dislocation*), kısaltma (*condensation*), büyük ölçüde çıkarma (*decimation*), silme (*deletion*), terketme (*resignation*) şeklindedir. Mona Baker'in deyim çeviri stratejileri ise; Benzer Anlam ve Benzer Biçimle Çeviri, Benzer Anlam, Farklı Biçimle Çeviri, Kaynak Dil Deyimini Ödünç Alarak Çeviri, Açıklama Yoluyla Çeviri, Deyimdeki Kelime Oyununu Ortadan Kaldırarak Çeviri, Çıkarma Yoluyla Çeviri şeklindedir.

Çevirmenlerin, Fernando'nun deyim tipolojisi, Gottlieb'in altyazı çeviri stratejileri ve Mona Baker'in deyim çeviri stratejileri hususunda farkındalık edindikleri takdirde deyim çeviri sürecinde yaşadıkları zorlukların hafifleyebileceği düşünülmektedir.

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın modeli

Ice Age animasyon film serisinin ikinci filmi olan *Ice Age: The Meltdown* (*Buz Devri: Erime Başlıyor*) filminde kullanılan İngilizce deyimlerin türleri ve bu deyimlerin Türkçe ve Arapça altyazı çevirilerinde kullanılan çeviri stratejilerinin incelendiği bu çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Çeviri, çeviri stratejileri, görsel işitsel çeviri, alt yazı çevirileri ve çeviri stratejileri, deyimler ve deyim stratejileri ile ilgili kuramsal ve teorik açıklamalarda bulunulmuş olan giriş bölümünde, karşılaştırmalı incelemeye rehber olacak bilgiler sunulmuştur. Daha sonra çalışmaya konu olan filmin Türkçe ve Arapça alt yazı çevirileri Fernando'nun deyim tipolojisi, Gottlieb'in altyazı çeviri stratejileri ve Mona Baker'in deyim çeviri stratejileri kullanılarak incelenmiştir.

1.2. Verilerin toplanması ve analizi

Çalışma nitel bir araştırma olduğundan ötürü, veriler betimsel analiz yoluyla sentezlenerek incelemeler elde edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın verileri geçerliliği arttırmak amacıyla çalışılan araştırma problemine yönelik olarak doküman analizi yapılarak elde edilmiştir. İzlenen ve incelenen söz konusu film, bir uygulama aracılığıyla satın alınmış, orijinal bir veridir. Film içerisinde çalışmada incelenen deyimler ise doküman taranarak elde edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda kullanılan çeviri stratejileriyle birlikte aktarımın kaynak odaklı mı yoksa hedef odaklı mı olduğu sorusuna yanıt aranmıştır.

1.3. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve güç analizi sayısal göstergelerle kanıtlanmaktadır. Ancak nitel araştırmalarda bunu kanıtlayacak sayısal veriler olmadığı için, nicel araştırmalarda kullanılan geçerlik ve güvenilirlik ifadelerinin yerine nitel araştırmalarda inanılabilirlik, sonuçların doğruluğu ve araştırmacının yetkinliği gibi ifadelerden bahsetmek daha doğru olur (Krefting, 1991)¹¹. Bu bağlamda düşünülecek olursa araştırmanın inanılabilirliğini arttırmak amacıyla uzman görüşüne başvurulmuş, veriler, alanda çalışma yöntemini bilen bağımsız bir araştırmacı tarafından gözden geçirilmiştir.

11 Laura Krefting, "Rigor In Qualitative Research: The Assessment Of Trustworthiness", *The American Journal of Occupational Therapy*, (1991), 45 (3).

2. Görsel-İşitsel Çeviri

Görsel-İşitsel çeviri, altyazı ve dublaj dâhil olmak üzere birçok çeviri faaliyetlerini kapsayan, sinema ve televizyon sektöründeki ürünlerin çevirisinde kullanılan bir kavramdır. Medya özellikleriyle desteklenen sözel boyuttan oluşan çeviri ürünleri için genel bir terim olarak tanımlanmaktadır¹². Görsel-İşitsel çeviri teknolojinin gelişmesiyle doğru orantılı bir yapıya sahip olduğundan dolayı çeşitlilik göstermektedir. Bu sebeple tanımı konusunda ortak tek bir tanım bulunmamaktadır. Kimi çeviribilimciler görsel-İşitsel çeviri hakkında birtakım tanımlamalar ortaya koymuştur. Örneğin, F. Chaume, görsel-İşitsel çeviriyi, görsel-İşitsel metinlerin diliçi ve dillerarası aktarımını içeren bir edim olarak ifade etmektedir¹³. Bir diğer çeviribilimci olan D. Chiaro ise, görsel-İşitsel çeviriyi bir görsel-İşitsel ürünlerdeki işitsel veya görsel öğelerin bir dilden diğer bir dile aktarımı olarak ifade etmektedir¹⁴.

Görsel-İşitsel çevirinin iki temel türü dublaj ve altyazıdır. Bu türlerin yanı sıra görsel-İşitsel çeviri kendi içerisinde çok çeşitli çeviri türlerine sahiptir. 2000’li yılların başında bu alanın alt türleri olarak on üç farklı çeviri türünden bahseden çeviribilimciler bulunmaktadır.¹⁵ Dublaj çevirisi, bir görsel-İşitsel metindeki diyaloglardan oluşan işitselin bir çevirmen tarafından çevrilmesi ve çevrilen metnin seslendirme sanatçıları tarafından kaynak metnin görseliyle eşzamanlı olarak seslendirilmesidir.¹⁶ Altyazı ise, film diyalogunun, orijinalin beyaz perde veya ekranda görülebilen sahnesine uygun olarak eşleşen, orijinal film senaryosunun kısaltılmış çevirisidir.¹⁷ Jaskanen, görsel-İşitsel çeviri ile diğer çeviri türleri arasındaki farklara dikkat çekmektedir. Bu türler arasında teknik ve bağlamsal kısıtlamalar olduğunu vurgulamaktadır. Teknik kısıtlamalar, yer, zaman ve sunumu içeren altyazı formatını kapsamaktadır. Örneğin, her satırda sınırlı sayıda karakter bulunmak zorundadır. Normal şartlarda iki satır için otuz beş karakter uygun görülmektedir. Bağlamsal kısıtlamalar ise, sözel-duyumsal işlem, metinsellik ve mod değişikliği gibi tutarlılık konularını kapsamaktadır. Bir başka deyişle, ekranda film oynarken diyaloglar ve altyazı çevirileri birbirlerine her açıdan uyumlu bir şekilde ilerlemek zorundadır¹⁸. Bu çalışmanın odak noktası altyazı çevirisidir.

2.1. Altyazı

Görsel-İşitsel çevirinin temel türlerinden biri altyazı çevirisidir. Bunun yanı sıra dublaj, seslendirme ve eşzamanlı çeviri de görsel-İşitsel çeviri türlerindedir. Gottlieb altyazı

12 Indry Caesarria Dewi, “Audiovisual Translation of English Idioms in Harry Potter and The Deathly Hallows Movie: An Analysis of English to Indonesian Subtitle”, *Passage*, 4(1):(2016).

13 Frederic Chaume, “The turn of audiovisual translation: New audiences and new Technologies”, *Translation Spaces* 2, (2013), 105.

14 Delia Chiaro, «Audiovisual Translation», *The Encyclopedia of Applied Linguistics* içinde, Haz. C. A. Chapelle. (UK: Blackwell Publishing Ltd., 2013).

15 Aşşe Şirin Okyayuz ve Mümtaz Kaya, *Görsel-İşitsel Çeviri Eğitimi*, (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2017), 39.

16 Okyayuz, vd., *Görsel-İşitsel Çeviri Eğitimi*, 39.

17 Nesrin Erdoğan, “Altyazı ve Dublaj Çevirileriyle İlgili Yöntem ve Tekniklerin Çeviribilim Açısından İncelenmesi”, (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009), 119.

18 Susanna Jaskanen, “On the inside track to Loserville, USA: Strategies used humorin translating humour in two Finnish versions of Reality Bites”, (Pro Gradudissertation, University of Helsinki, 1999).

kelimesini “filmsel ortam aracılığıyla sözlü mesajın farklı bir dilde, bir ya da iki satırlık yazılı metinler şeklinde ekrandaki özgün sözlü ileti ile senkronize edilerek oluşturulması” şeklinde tanımlamaktadır¹⁹. Gottlieb’e göre altyazı, Avrupa’ya sesli filmlerin geldiği 1929 yılından beri kullanılmaktadır²⁰.

Altyazı çevirisinde çevirmen yazılı metne odaklandığı ölçüde görüntü ve işitsel ifadelere de aynı derecede önem vermek durumundadır. Altyazı sürecinde zaman ve yer sınırı gibi teknik faktörler ön plana çıkmaktadır Ying Zhang ve Junyan Liu altyazının, sözlü dilden yazılı metine bir geçiş süreci olduğunu ve izleyicilerine bilgi vermek veya aktarmak amacıyla altyazı donanımına büyük ölçüde bağımlı olduğunu belirtmektedir²¹. Altyazının ortaya çıkış sürecini Sponholz şu şekilde ifade etmektedir: “Altyazı, sessiz sinema döneminde oyuncuların diyaloglarını izleyiciye iletmek için kullanılan ara başlıklardan geliştirilmiştir”. Sponholz ayrıca metnin, karton üzerine basıldığını, filme alındığını ve film sekansları arasına yerleştirildiğini eklemiştir. Başka bir deyişle, Sponholz, altyazı çevirisinin basitçe diyalogların metinsel versiyonları olarak tanımlanabileceğini, ancak kendisinin teknik olarak bunu, özgün diyalogun kısaltılmış ve metnin satırlar halinde görüldüğü bir çeviri ürünü olarak tanımladığını açıklamaktadır²².

2.2. Altyazı Çeviri Stratejileri

Gottlieb, 1992 yılında kaleme aldığı “Subtitling - A New University Discipline” yazısında bir dizi/filmin altyazı sürecinde kullanılacak on adet çeviri stratejisi ortaya koymuştur. Bu stratejiler araştırmadaki deyimlerin analizinde kullanılmıştır. Gottlieb’in çeviri stratejileri şunlardır²³:

İzah (*Expansion*): Bu strateji kaynak metnin, kültürel farklılıklar sebebiyle hedef dilde anlaşlamadığı ve bazı açıklamalara ihtiyaç duyulduğu durumlarda kullanılmaktadır. Örneğin, “I’ll get something on the wing” cümlesinde “on the wing” ifadesi birebir çevrildiğinde “kanat, kol, uçuş” gibi anlamları bulunmaktadır. Hedef kültürde doğrudan bir karşılığı bulunmadığı için izah stratejisi kullanılarak “ben yolda bir şeyler yerim” şeklinde çevrilebilmektedir²⁴.

Açıklama (*Paraphrase*): Kaynak metinde kullanılan bazı ifadeler hedef dile aynı sözdizimsel biçimde çevrilemediğinde kullanılan bir stratejidir. Örneğin, “Who is number two?” (İki numara

19 Henrik Gottlieb, “Language-political implication of subtitling”, *Topics in Audiovisual Translation*, Haz. Pilar Orero, (Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2004), 86.

20 Henrik Gottlieb, *Subtitles, Translation & Idioms*, University of Copenhagen: Center for Translation Studies, English Department, (1997), 54-57.

21 Ying Zhang ve Junyan Liu, “Subtitle translation strategies as a reflection of technical limitations: a case study of Ang Lee’s films”, *Asian Social Science*, (2009).

22 Christine Sponholz, “Teaching Audiovisual Translation”, Theoretical Aspects, Market Requirements, University Training and Curriculum Development, Unpublished thesis, (2003), 10.

23 Henrik Gottlieb, Subtitling “A New University Discipline”, *Teaching Translation and Interpreting: Training, talent and experience*, Ed. Cay Dollerup ve Anne Loddegaard. (Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1992), 166.

24 Indry Caesarria Dewi, Audiovisual Translation of English Idioms in Harry Potter and The Deathly Hallows Movie: An Analysis of English to Indonesian Subtitle, *Passage*, (2016).

kim?) ifadesi “diğeri kim?” şeklinde aktarılmaktadır²⁵.

Aktarım (*Transfer*): Bu strateji kaynak metin hedef metine tamamıyla birebir ve doğru bir şekilde çevrildiğinde kullanılmaktadır. Örneğin, “Hey, I don’t bite” ifadesi “Hey, ben ısırmam” şeklinde doğrudan çevrilmektedir²⁶.

Taklit (*Imitation*): Bu stratejide genellikle insan ve yer isimleri aynı formları ile kullanılmaktadır. Örneğin, “He hurdles the Grand Canyon” cümlesi “O, Grand Canyon’u geçer” şeklinde aktarılmaktadır²⁷.

Çeviri yazı (*Transcription*): Bu strateji kaynak metindeki ifadenin kaynak dil kullanıcıları tarafından da alışılmadık olduğu durumlarda kullanılmaktadır. Kaynak dil ve hedef dil dışında kullanılan bir dil veya anlamsız bir dil kullanımı bu durumu kapsamaktadır. Örneğin, “Bon voyage, Charles Muntz” ifadesi üçüncü bir dili Fransızca’yı barındırmaktadır ve aynı şekilde “Bon voyage, Charles Muntz” aktarılmaktadır²⁸.

Kaydırma (*Dislocation*): Bir çizgi filmdeki absürt bir şarkı gibi kaynak metin içerisinde bazı özel efektler kullanıldığında bu strateji uygulanmaktadır. Bu durumda, efektin çevirisi içerikten daha önemlidir²⁹.

Özetleme, kısaltma (*Condensation*): Bu strateji kaynak metnin anlamını ve üslup özelliklerini yeniden düzenlemek için kullanılır. Stratejinin amacı sözlü diyalogu yazılı metine aktarmak, bazı gereksiz fazlalıkları ortadan kaldırmak ve izleyici için bağdaşıklığı artırmaktır. Örneğin, “Oh, for God’s sake. We can’t keep an eye on this kid?” (Bu çocuğa göz kulak olamaz mıyız? Nerde o?)³⁰.

Büyük ölçüde çıkarma (*Decimation*): Bu strateji söylem hızını korumak için bazı unsurların çıkarıldığı bir yöntemdir. Ancak potansiyel olarak önemli unsurlar da çıkarılabilmektedir. Bu durum ise bu stratejiyi kısaltma stratejisinden daha aşırı bir yöntem haline getirmektedir³¹. Örneğin, “You and me, we’re in a club now.” (Artık aynı kulüpteyiz.)

Silme (*Deletion*): Bu strateji kaynak metnin bölümlerinin tamamen ortadan kaldırılmasıdır. Örneğin, “Do you think you got what it takes? Well, do you?” (Sende o yetenekler var mı? Evet, var mı?)³²

Terketme (*Resignation*): Bu strateji kaynak dili hedef dile çevirecek bir çözüm

25 Dewi, “Audiovisual Translation of English Idioms in Harry Potter and The Deathly Hallows Movie: An Analysis of English to Indonesian Subtitle”.

26 Dewi, “Audiovisual Translation of English Idioms in Harry Potter and The Deathly Hallows Movie: An Analysis of English to Indonesian Subtitle”.

27 Dewi, “Audiovisual Translation of English Idioms in Harry Potter and The Deathly Hallows Movie: An Analysis of English to Indonesian Subtitle”.

28 Dewi, “Audiovisual Translation of English Idioms in Harry Potter and The Deathly Hallows Movie: An Analysis of English to Indonesian Subtitle”.

29 Dewi, “Audiovisual Translation of English Idioms in Harry Potter and The Deathly Hallows Movie: An Analysis of English to Indonesian Subtitle”.

30 Dewi, “Audiovisual Translation of English Idioms in Harry Potter and The Deathly Hallows Movie: An Analysis of English to Indonesian Subtitle”.

31 Dewi, “Audiovisual Translation of English Idioms in Harry Potter and The Deathly Hallows Movie: An Analysis of English to Indonesian Subtitle”.

32 Dewi, “Audiovisual Translation of English Idioms in Harry Potter and The Deathly Hallows Movie: An Analysis of English to Indonesian Subtitle”.

bulunamadığında kullanılır. Bu şekilde anlam tamamen kaybolur. Başka bir deyişle kaynak metindeki mesajın hedef dile aktarılmasında kullanılacak uygun bir stratejinin bulunmamasıdır³³.

3. Deyim

Deyimler, dili konuşan toplumun anlatımdaki gücünü ve başarısını, benzetmeye, nükteye olan eğilimini ortaya koyan önemli öğelerdir.³⁴ Deyim ile ilgili çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Doğan Aksan bir diğer eserinde deyimini şu şekilde ifade etmektedir: “Deyim, genellikle bir durumu, karşılaşılan olayların özelliklerini, insan karakter ve davranışlarını, insanların çeşitli fiziksel ve ruhsal niteliklerini betimlemek üzere, birden çok sözcükle oluşturulur”³⁵. Asım Aksoy ise şu şekilde tanımlar: Bir kavramı, bir durumu ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğuna ya da tümceye deyim denilmektedir.³⁶

Arapçada ise deyim, ta’bîr (تعبير), terkîb (تركيب), mustaleh (مصطلح) ve mesel (مثل) kelimeleri ile karşılanmaktadır. Abdulcelil Bilgin’in ifade ettiği üzere, Arapçada Türkçe ve İngilizcedeki gibi müstakil bir deyim tanımı bulunmamaktadır³⁷. “Mesel” sözcüğü, Arapçada hem deyimleri hem de atasözlerini içine alan genel bir terim olarak kullanılmaktadır. Meselin terim anlamıyla ilgili çeşitli tanımlar bulunmaktadır. İbn Reşîk el- Kayrevânî meselin kapsamlı tanımını yapmak yerine, temel özelliklerini şu şekilde özetlemektedir:³⁸ “Mesel, mesel olarak isimlendirilir; çünkü mesel insanın hafızasına benzer, insan onunla teselli bulur, öğüt verir, emreder ve yasaklar. Meselde üç özellik vardır: Lafzın kısalığı, anlamın doğruluğu ve benzetmenin güzelliği”. Çağdaş yazarlardan İmîl Nâsîf’e meseli: “İnsanların şekil ve içerik bakımından beğendiği için toplum arasında yayılan, sonrakilerin öncekilerden değişiklik yapmaksızın naklettiği, ilk söyleyeni bilinmese de ilk ortaya çıkışına sebep olan olaya benzer bir olay olduğunda tekrarlanan özlü sözdür” şeklinde tanımlamaktadır³⁹. İslam Ansiklopedisinin “mesel” maddesinde meselin tanımı şu şekilde yapılmıştır: “Her meselin, ilkin hakkında söylendiği aslî haliyle (mevrîd) buna benzeyen ve daha sonra ortaya çıkan ikinci hali (madrib) vardır. Bu sebeple mesel “madribi mevrîdine benzeyen yaygın özdeyiş”⁴⁰. Muammer Sarıkaya ise, modern Arap edebiyatında bağımsız bir mesel ilminin yer almadığını, bunun yerine mesellerden farklı olarak aforizma

33 Dewi, “Audiovisual Translation of English Idioms in Harry Potter and The Deathly Hallows Movie: An Analysis of English to Indonesian Subtitle”.

34 Doğan Aksan, *Türkçenin Sözcük Varlığı*, (Ankara: Bilgi Yayınevi, 2015), 39.

35 Doğan Aksan, *Anadilimizin Söz Denizinde*, (Ankara: Bilgi Yayınevi, 2002), 95.

36 Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2 (Deyimler Sözlüğü)*, (İstanbul: İnkılap Yayınevi, 2017), 52.

37 Abdulcelil Bilgin, *Kur’an’daki Deyimler ve Zemahşeri’nin Keşşaf’ı*, (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2014), 50.

38 Ebu ‘Ali el-Hasan bin Reşîk el-Kayrevânî İbn Reşîk, *el-‘Umde fi Mehâsini’-ş-şî’r ve Âdâbihi*, (Beyrut: Dâru’l-Cil, 1981), 170.

39 İmîl Nâsîf, *Erva’ mâ Kîle mine’l-Emsâl*, (Beyrut: Dâru’l-Cil, 1994), 7.

40 İsmail Durmuş, «Mesel», *TDV İslam Ansiklopedisi*, 25.01.2014. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mesel#1> (erişildi: 11.01.2022).

türünde eserlerin yazıldığını belirtmektedir⁴¹. İnce dokunmuş hayaller, eşi benzeri bulunmayan benzetmeler, çeşitli mecaz anlamlar, söz ustalıkları deyimlerin yapı taşı niteliğindedir. Deyimler anonimdir. Söyleyeni bilinen az sayıda deyime rastlanılmaktadır.⁴²

Ahmed Emin “Arap Edebiyatında Meseller” adlı çalışmasında mesel ve hikmet arasındaki ince çizgiden bahsetmektedir. Her meselin hikmet, her hikmetin de mesel olamayacağını vurgulamaktadır. Mesellerin kısa ve özlü, ibret içermeye, iğneleyici ya da alaylı olma, yaygın veya folklorik olma gibi özelliklere sahip olduğunu belirtmektedir. Hikmette ise bu özelliklerin hepsinin aranmadığını açıklamaktadır. Örneğin, mesel için halka mal olma şartı bulunurken hikmet için bu şart gerekli değildir⁴³

Genellikle, dillerin kendine özgü deyimleri bulunmaktadır. Her toplumda deyimler günlük hayatta önemli bir rol oynamaktadır. Televizyon, radyo, gazete, dergi gibi hemen hemen her ortamda deyimleri sıklıkla duymaktayız. İnsanlar, yeni bir kelime oluşturmak yerine hali hazırda var olan kelimeleri farklı şekilde kullanarak yeni bir anlamda bir araya getirmektedirler.

İngilizce kaynaklarda ise deyim kelimesi şöyle açıklanmaktadır: Merriam-Webster’s School Dictionary’de deyim “ayrı ayrı sözcüklerin anlamlarından anlaşılmayan, ancak bir bütün olarak öğrenilmesi gereken bir ifade” şeklinde tanımlanmaktadır⁴⁴. Peter Newmark ise daha kapsamlı bir açıklama ortaya koyarak deyim kelimesinin üç anlamını birleştirmeye yönelik doğal bir eğilimin bulunduğu bahsetmektedir: Birincisi, anlamı, onu oluşturan kelimelerin anlamlarından tahmin edilemeyen bir kelime grubudur. İkincisi, deyim, bir dili anadili olarak konuşan kişiler için doğal bir dilsel kullanımdır. İnsanlar anadillerinde birbirleriyle konuşurken genellikle deyimleri kullanmaktadır. Üçüncüsü, deyim, sözcük dağarcığının ve insanların dilsel üslubunun ayırt edici bir özelliğidir⁴⁵. Bu noktadan hareketle Baker, sözcük dağarcığı ile ilgili olarak bir kişinin yabancı dil deyimlerini aktif olarak kullanma yetkinliğinin anadil kullanıcıları ile eşdeğerde olmadığını ifade etmektedir⁴⁶. Çünkü bir dili sonradan öğrenenler deyimlerin kelimelerini değerlendirme konusunda anadil konuşucularından farklı hassasiyetlere sahiptirler.

3.1. Deyim Türleri

Fernando “anlamsal bir sınıflandırmanın, anlamsal soyutlanma ve anlaşılma derecesine bağlı” olduğunu belirterek deyimleri üç gruba ayırmaktadır⁴⁷.

- 1- Mecaz anlamlı deyimler (pure idioms): Fernando mecaz anlamlı deyimleri “bir topluma uygun hale getirilmiş, mecaz anlamlı çok sözlü ifadeler” şeklinde tanımlamaktadır.⁴⁸ Bu deyimler her zaman mecaz anlamlı deyimlerdir. Yapıları genellikle değişmezdir, kalıplaşmış donuk ifadelerdir. Bazı durumlarda ufak değişimler gösterebilir. Ayrıca

41 Muammer Sarıkaya, “Arap Göç Edebiyatında Aforizmalar”, *Nüsha Şarkiyat Araştırmalar Dergisi*, (2004).

42 Erdinç Doğru, *Dilin Derin Devleti Deyimler*, (Ankara: Fecr Yayınları, 2011), 30.

43 Ahmed Emin, “Arap Edebiyatında Meseller”, çev. Zehra Özli, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(2012), 219.

44 <https://www.merriam-webster.com/dictionary/idiom>

45 Peter Newmark, *A Text Book of Translation*, (London: Prentice Hall Inc, 1988), 28.

46 Baker, *In other words: A coursebook on translation*.

47 Chitra Fernando, *Idioms and idiomacity*, (New York: Oxford University Press, 1996), 35.

48 Fernando, *Idioms and idiomacity*, 36.

Fernando “deyimlerin geçirimsiz olduğunu” belirtmektedir.⁴⁹ Örneğin, “spill the beans” (ağzında bakla ıslanmamak) deyimini oluşturan kelimelere bakıldığında “fasulyeleri dökmek” ifadesinin deyim anlamıyla bir ilişkisi olmadığı açıkça görülmektedir⁵⁰. Bu deyim anlam bağlamında bir ilişkiye sahipken kelimeler bazında bir ilişkiye sahip değildir. Kombinasyon yapıldığı esnada; “spill” sözcüğü “the beans” sözcükleriyle bir araya geldiğinde, deyim anlamı da ortaya çıkmaktadır. Bir başka deyişle deyimleri oluşturan kelimelerin bir kısmı veya tamamı dil kullanıcıları tarafından anlaşılmazdır. Biçimsel olarak bu deyimler çok sözlü ifadelerdir. Kelimeler tek başlarına temel anlamlarını ifade ederler. Ancak diğer kelimeler ile bir arada kullanıldıklarında ortaya temel anlamlarıyla ilgili olmayan yeni bir anlam çıkmaktadır. Örneğin, “smell the rat” (kuşkulanmak) deyimini oluşturan kelimeler tek başlarına kendi temel anlamlarında kullanılmaktadır. “Smell” (koklamak), “rat” (ispiyoncu) anlamındadır. Ancak bir öbek halinde kullanıldığında “kuşkulanmak” anlamındadır.

- 2- Yarı mecaz anlamlı deyimler (semi-idioms): Bu tür deyimleri oluşturan kelimelerin biri veya daha fazlası kaynak dilin gerçek anlamını taşır ve aynı zamanda mecaz anlam da barındırır. Bu sebeple bu tür deyimler kısmen anlaşılmasız olarak kabul edilmektedir.⁵¹ Örneğin, “foot the bill” deyimini (hesabı ödemek) anlamında yarı mecaz anlamlı bir deyimdir. Bir başka deyişle, bu deyimleri oluşturan kelimelerin bir kısmı doğrudan anlama işaret etmektedir. Örneğin, “catch one’s breath” (soluklanmak) deyimindeki “breath” (soluk) kelimesi deyim anlamını yansıtmaktadır⁵².
- 3- Gerçek anlamlı deyimler (literal idioms): Bu deyimleri oluşturan kelimeler genellikle doğrudan kendi anlamlarında kullanılır. Bununla birlikte küçük bir varyasyona da sahiptirler. Bu tür deyimler, özgün anlamlarından yola çıkılarak yorumlanabildiğinden dolayı şeffaf, anlaşılır kabul edilmektedir. “Of course” (tabii ki), “in any case” (her halükârda), “for certain” (kesinlikle) bu tür deyimlere örnektir.

3.2. Deyim Çeviri Stratejileri

Mona Baker “In other words: A coursebook on translation” isimli kitabında deyimlerin çevirisinde kullanılabilecek çeviri stratejilerini şu şekilde sıralamıştır⁵³:

- 1- *Benzer Anlam ve Benzer Biçimle Çeviri*: Kaynak dildeki bir deyim hedef dilde hem anlamsal olarak hem de sözcüksel olarak benzer bir deyim şeklinde çevrilmesidir.
- 2- *Benzer Anlam, Farklı Biçimle Çeviri*: Kaynak dildeki bir deyim hedef dilde aynı

49 Fernando, *Idioms and idiomacity*, 32.

50 Cylas Desidarius Riantang, “Classification of Translation Strategies of Pure Idioms in The Translation of Pramoedya’s *Rumah Kaca* into *House of Glass* by Max Lane”, (Lisans tezi, Sanata Dharma Üniversitesi, 2010), 8.

51 Fernando, *Idioms and idiomacity*, 60.

52 Riantang, “Classification of Translation Strategies of Pure Idioms in The Translation of Pramoedya’s *Rumah Kaca* into *House of Glass* by Max Lane”, 9.

53 Baker, *In other words: A coursebook on translation*, 76-85.

- anlamda ancak farklı sözcüksel öğelerden oluşan bir deyim şeklinde kullanılmalıdır.
- 3- *Kaynak Dil Deyimini Ödünç Alarak Çeviri*: Kaynak dildeki deyim hedef dilde ödünç alınarak aynı biçimde kullanılmalıdır.
  - 4- *Açıklama Yoluyla Çeviri*: Kaynak ve hedef dil arasında bir eşleştirme yapılamadığı ve hedef dilde deyimsel bir ifade kullanılmadığı durumlarda açıklama stratejisi kullanılmaktadır.
  - 5- *Deyimdeki Kelime Oyununu Ortadan Kaldırarak Çeviri*: Bu stratejide kelime oyunu içeren deyim yalnızca gerçek anlamına odaklanarak kelime oyunu göz ardı edilerek çevirisi yapılmaktadır.
  - 6- *Çıkarma Yoluyla Çeviri*: Kaynak dildeki deyim hedef dilde bir karşılığı bulunamadığı ve açıklama yoluyla da çevrilemediği durumlarda hedef dilde tamamen çıkarılmasıdır.

5 Ice Age 2 Animasyon Filmindeki Deyimlerin Türkçe ve Arapça Altyazı Çevirilerinin İncelenmesi

Ice Age (Buz Devri), Paleolitik buzul çağında hayatta kalan bir grup memelinin maceralarını anlatan Amerikan film serisidir. Serinin ikinci filmi olan *Ice Age: The Meltdown (Buz Devri 2: Erime Başlıyor)* 2006 yılında Blue Sky Studios tarafından yapılmıştır. *Ice Age: The Meltdown (Buz Devri 2: Erime Başlıyor)* filmi serinin ikinci filmidir. Film karakterlerinden mamut Manfred henüz kendi türünden biriyle karşılaşmadığından dolayı kendisini dünyadaki son mamut olarak görmektedir. Bu durumu kabullenmeye başlarken kendisinin mamut olduğuna inanmayan Ellie ile tanışır. Ellie, kardeşleri olduğuna inandığı keseli sıçan Eddie ve Crash ile birlikte ilk filmdeki karakterlere (tembel hayvan Sid ve kaplan Diego) katılır ve su baskınından kaçış serüvenleri başlar. Film içerisinde tespit edilen deyimler ve altyazı çevirilerine yönelik inceleme aşağıda sunulmuştur. Söz konusu bu ifadeler, deyim oldukları genel kabul görmüş ve sözlüklerde yer alan ifadeler olup, İngilizce deyimlerin anlamları Cambridge Dictionary'nin online web sitesinden alınmıştır. <https://dictionary.cambridge.org/>

Örnek 1:

Dakika: 04:54

İngilizce (Kaynak dil)	Türkçe (Hedef dil)	Arapça (Hedef dil)	Geri Çeviri
Wanna give a sloth a hand?	Tembel hayvana yardım eder misiniz?	أتودان مساعدة الكسلان؟	Miskine yardım etmek ister misiniz?

İngilizcede “give someone a hand” ifadesi “birine yardım etmek” anlamına gelen bir deyimdir. Deyimi oluşturan kelimelerin anlamları birebir incelendiğinde mecaz anlamın yanında içerisinde gerçek anlamı da barındırdığı görülmektedir. “El vermek” şeklindeki birebir çeviri “yardım etmek” anlamını kapsamaktadır. Bundan dolayı bu deyim Fernando'nun deyim tipolojisi bağlamında yarı mecaz anlamlı bir deyim olarak kabul edilmektedir.

Deyimin hedef diller olan Türkçe ve Arapçaya çevirisinde Gottlieb'in izah stratejisi, Mona Baker'ın açıklama yoluyla çeviri stratejisi kullanılmıştır.

Örnek 2:

Dakika: 08:43

İngilizce (Kaynak dil)	Türkçe (Hedef dil)	Arapça (Hedef dil)	Geri Çeviri
Buddy, not to cast aspersions on your survival instincts or nothing, but haven't mammoths pretty much gone extinct?	Hayatta kalma içgüdülerine hakaret etmek istemem ama mamutların soyu tükenmedi mi?	لا أريد الانتقاص من غرائز البقاء لديك، لكن ألم تنقرض حيوانات الماموث؟	Senin hayatta kalma içgüdülerini hafife almak istemiyorum, ama mamutların soyu tükenmedi mi?

“Cast aspersions on” deyimini “hakkında kötü ve olumsuz konuşmak” anlamında kullanılmaktadır. Deyimi oluşturan “aspersions” (hakaret, iftira, suçlama) kelimesi gerçek anlamı yansıttığından dolayı Fernando’nun deyim tipolojisi bağlamında yarı mecaz anlamlı bir deyim olarak kabul edilmektedir.

Türkçeye yapılan çeviride Gottlieb’in izah stratejisi, Mona Baker’ın açılımı yoluyla çeviri stratejisi kullanılarak deyim anlamı verilmiştir. Arapça çevirisinde ise “الانتقاص” (azaltma, kısıtlama, hafife alma) ifadesi kullanılarak izah stratejisi ve açılımı yoluyla çeviri stratejisi kullanılmıştır.

Örnek 3:

Dakika: 09:06

İngilizce (Kaynak dil)	Türkçe (Hedef dil)	Arapça (Hedef dil)	Geri Çeviri
Don't pay any attention to him	Onu dikkate alma.	لا تكثر به	Onu önemseme.

“Pay attention” (dikkate almak) deyimini oluşturan kelimeler gerçek anlamı yansıttığından dolayı Fernando’nun deyim tipolojisi bağlamında yarı mecaz anlamlı bir deyim olarak kabul edilmektedir. Türkçede “dikkate almak” ifadesi aynı anlama sahip bir deyim olduğundan dolayı Mona Baker’ın benzer anlam, farklı biçimle çeviri stratejisiyle hedef dile çevrilmiştir. Arapça altyazı çevirisinde (اكثر) (ilgi duymak, önemsemek) fiili kullanılarak Gottlieb’in izah stratejisi, Mona Baker’ın açılımı yoluyla çeviri stratejisiyle deyim hedef dile aktarılmıştır.

Örnek 4:

Dakika: 09:31

İngilizce (Kaynak dil)	Türkçe (Hedef dil)	Arapça (Hedef dil)	Geri Çeviri
Sid, don't move a muscle	Sid, kıpırdama.	سيد، لا تحرك ساكناً	Sid, sakın bir şeyi hareket ettirme.

“Move a muscle” (kılını kıpırdatmak) anlamındaki İngilizce deyim gerçek anlamı içerisinde barındırdığından dolayı Fernando’nun deyim tipolojisi bağlamında yarı mecaz anlamlı bir deyimdir. Her iki hedef dilde de Mona Baker’ın önerdiği benzer anlam, farklı biçimle çeviri

stratejisi kullanılmıştır. Türkçedeki “kılım kıpırdatmak” deyiminden yola çıkarak “kıpırdama” şeklinde bir çeviri yapılmıştır.

Örnek 5:

Dakika: 11:52

İngilizce (Kaynak dil)	Türkçe (Hedef dil)	Arapça (Hedef dil)	Geri Çeviri
All right, it's your funeral.	Tamam, cenaze sizin.	حسنا، إنها جنازتك.	Tamam, senin cenazen.

“It's your funeral” (sen bilirsin -sonuçlarına sen katlanırsın-) anlamında Fernando'nun deyim tipolojisi bağlamında mecaz anlamlı bir deyimdir. Deyimi oluşturan kelimeler gerçek anlamlarının dışında kullanılmıştır. Deyim, Türkçe ve Arapça altyazı çevirilerinde Gottlieb'in aktarım stratejisi ve Mona Baker'in kaynak dil deyimini ödünç alarak çeviri stratejisi kullanılarak doğrudan çevrilmiştir. Ancak deyim anlamı hedef dillere doğru bir şekilde aktarılamamıştır.

Örnek 6:

Dakika 14:48

İngilizce (Kaynak dil)	Türkçe (Hedef dil)	Arapça (Hedef dil)	Geri Çeviri
Overtuned glyptodont in the far right lane. Traffic backed up as far as the eye can see.	Sağ şeritte bir glyptodont var. Trafik çok yoğun.	حيوان الغلايتودونت في الحارة اليمنى القصى، وأزمة السير خائفة وعلى امتداد البصر	En sağ şeritte bir glyptodont var. Gözün görebildiği kadar boğucu bir trafik var.

“As far as the eye can see” (gözün görebildiği kadar) anlamında Fernando'nun deyim tipolojisi bağlamında gerçek anlamlı bir deyimdir. Deyimi oluşturan kelimeler gerçek anlamlarıyla kullanılmıştır. Türkçe altyazı çevirisinde deyim çıkarılmıştır. Arapça altyazı çevirisinde Mona Baker'in açıklama yoluyla çeviri stratejisi kullanılarak “على امتداد البصر” (gözün görebildiği kadar) ifadesiyle deyim hedef dile aktarılmıştır.

Örnek 7:

Dakika 19:31

İngilizce (Kaynak dil)	Türkçe (Hedef dil)	Arapça (Hedef dil)	Geri Çeviri
But Manny, look at the bright side , you have us.	Manny, olaya iyi yönden bak, biz varız.	ماني، انظر إلى الجانب المشرق، نحن معك	Manny, parlak tarafa bak, biz sizinleyiz.

“Look at the bright side” (iyi tarafından bakmak) anlamındaki İngilizce deyim gerçek anlamı içerisinde barındırdığından dolayı Fernando'nun deyim tipolojisi bağlamında yarı mecaz anlamlı bir deyimdir. Deyim, Türkçe altyazı çevirisinde Mona Baker'in açıklama yoluyla çeviri stratejisi kullanılırken Arapça altyazı çevirisinde Gottlieb'in aktarım stratejisi kullanılmıştır. Söz konusu deyim anlamı her iki hedef dile doğru aktarılmıştır.

Örnek 8:

Dakika 29:47

İngilizce (Kaynak dil)	Türkçe (Hedef dil)	Arapça (Hedef dil)	Geri Çeviri
Cry me a river, blubber-tooth tiger.	Mızımızlanma, ödlek kaplan	دعك من العبوس أيها الثمر وامرح	Somurtmayı bırak ey Kaplan ve eğlen.

“Cry me a river” (istediğin kadar ağla) anlamında İngilizce bir deyimdir. Deyimi oluşturan sözcükler deyimın gerçek anlamını içerisinde barındırdığı için Fernando’nun deyim tipolojisi bağlamında yarı mecaz anlamlı bir deyimdir. Deyimin Türkçe altyazı çevirisinde Gottlieb’in izah stratejisi, Mona Baker’in açıklama yoluyla çeviri stratejisi kullanılarak deyimın anlamı hedef dile aktarılmıştır. Arapça altyazı çevirisinde “دعك من” (bir şey yapmayı kes) anlamında kullanılan bir ifadedir. “العبوس” (asıklık suratlı, somurtkan, huysuz) anlamlarında bir kelimedir. Deyim Arapçaya Gottlieb’in izah stratejisi, Mona Baker’in açıklama yoluyla çeviri stratejisi kullanılarak aktarılmıştır.

Örnek 9:

Dakika 32:39

İngilizce (Kaynak dil)	Türkçe (Hedef dil)	Arapça (Hedef dil)	Geri Çeviri
- Yeah, we’re spineless. - Lily-livered	-Evet, biz ödleğiz. -Gölgemizden korkarız.	- أجل، نحن جبناء - مذعورون	-Evet, bizler korkağız. - Korkağız.

“Lily-livered” (tavşan yürekli) anlamında İngilizce bir deyimdir. Deyimi oluşturan kelimeler gerçek anlamlarının dışında kullanıldığından dolayı Fernando’nun deyim tipolojisi bağlamında mecaz anlamlı bir deyimdir. Deyimin Türkçeye çevirisinde Mona Baker’in benzer anlam, farklı biçimle çeviri stratejisi kullanılmıştır. Türkçedeki “kendi gölgesinden korkmak” deyimini göz önünde bulundurularak çeviri yapılmıştır. Arapça çevirisinde ise “مذعور” (korkmuş) kelimesi tercih edilerek Gottlieb’in izah stratejisi, Mona Baker’in açıklama yoluyla çeviri stratejisi kullanılarak deyimın anlamı hedef dile aktarılmıştır.

Örnek 10- 11:

Dakika 35:18

İngilizce (Kaynak dil)	Türkçe (Hedef dil)	Arapça (Hedef dil)	Geri Çeviri
He’s never gonna let up on you. It’ll be easier on all of us if you just go with it.	Seni asla dinlemez. Onu rahat bırakırsan hepimiz için daha iyi olacak.	لن يكف عنك أبداً، خير لنا أن تتكيف مع الأمر	Senden asla elini çekmez/ ilgisini kesmez, bizim için iyi olan olaya adapte olmak.

“Let up on somebody” (birinin üzerine fazla düşmemek) anlamındaki deyim oluşturan sözcükler gerçek anlamlarının dışında kullanıldığından dolayı Fernando’nun deyim tipolojisi bağlamında mecaz anlamlı bir deyimdir. Deyimin Türkçe çevirisinde Gottlieb’in izah stratejisi, Mona Baker’in açıklama yoluyla çeviri stratejisi kullanılarak deyimın anlamı hedef dile

aktarılmıştır. Arapça çevirisinde “كفَّ عن” (uzak durmak, bırakmak, ilgiyi kesmek) fiili ile “üstüne düşmek” anlamı kast edilmektedir. Bu şekilde söz konusu anlam, hedef dil olan Arapçaya yanlış aktarılmıştır.

“Go with it” (kendini veya bir şeyi olayların akışına bırakmak) anlamında Fernando’nun deyim tipolojisi bağlamında mecaz anlamlı bir deyimdir. Deyimin Türkçe çevirisinde “onu rahat bırakmak”, Arapça çevirisinde “تكيف مع” (olaya adapte olmak) ifadeleri kullanılarak Mona Baker’in açıklama yoluyla çeviri stratejisi tercih edilmiş ve deyim anlamı hedef dillere aktarılmıştır.

Örnek 12:

Dakika 47:18

İngilizce (Kaynak dil)	Türkçe (Hedef dil)	Arapça (Hedef dil)	Geri Çeviri
Making friends everywhere you go. Just making friends	Her gittiğin yerde arkadaş kazanıyorsun. Sana bayılıyorlar.	تکسب أصدقاء أينما تذهب	Nereye gidersen git arkadaşlar kazanıyorsun.

“Make friends” (arkadaşlık kurmak, dost kazanmak) deyimini içerisinde gerçek anlamını da barındırdığından dolayı Fernando’nun deyim tipolojisi bağlamında yarı mecaz anlamlı İngilizce bir deyimdir. Türkçe ve Arapça altyazı çevirilerinde Gottlieb’in aktarım stratejisi ve Mona Baker’in benzer anlam, benzer biçimle çeviri stratejisi kullanılarak deyim birebir hedef dillere aktarılmıştır.

Örnek 13:

Dakika 49:29

İngilizce (Kaynak dil)	Türkçe (Hedef dil)	Arapça (Hedef dil)	Geri Çeviri
There are other lives at stake here.	Burada hayatımız tehlikede.	هناك أرواح على المحك الآن	Şu an canlar mihenk taşında.

“At stake” (sözcüksü/ mevzubahis) anlamında İngilizce bir deyimdir. Deyimi oluşturan sözcükler gerçek anlamlarının dışında kullanıldığından dolayı Fernando’nun deyim tipolojisi bağlamında mecaz anlamlı bir deyimdir. Türkçe altyazı çevirisinde Gottlieb’in izah stratejisi, Mona Baker’in açıklama yoluyla çeviri stratejisi kullanılmıştır. Arapça altyazı çevirisinde ise Mona Baker’in benzer anlam, farklı biçimle çeviri stratejisi kullanılarak deyim hedef dile aktarılmıştır. “أرواح” (canlar), “المحك” (mihenk taşı) anlamlarında kullanılan kelimelerdir. Arapça çevirisinde şu an ruhların mihenk taşında yani tehlikede olduğu belirtilmek istenilmiştir.

Örnek 14:

Dakika 59:54

İngilizce (Kaynak dil)	Türkçe (Hedef dil)	Arapça (Hedef dil)	Geri Çeviri
If we go through this, we get blown to bits	Bu yoldan gidersek paramparça olacağız.	إذا فعلنا ذلك فسنمزق إرباً	Eğer bunu yaparsak paramparça olacağız.

“Blow something to bits” (bir şeyi paramparça etmek) anlamında ve Fernando’nun deyim tipolojisi bağlamında yarı mecaz anlamlı bir deyimdir. Türkçe ve Arapça altyazı çevirilerinde Gottlieb’in izah stratejisi ve Mona Baker’ın açıklama yoluyla çeviri stratejisi kullanılmıştır.

Örnek 15:

Dakika 1:15:41

İngilizce (Kaynak dil)	Türkçe (Hedef dil)	Arapça (Hedef dil)	Geri Çeviri
I'll keep in touch	Sizi ararım.	سأبقى على اتصال	İletişimde kalacağız.

“Keep in touch” (iletişim halinde olmak) anlamında İngilizce bir deyimdir. Deyimi oluşturan kelimeler gerçek anlamlarının dışında kullanıldığından dolayı Fernando’nun deyim tipolojisi bağlamında mecaz anlamlı bir deyimdir. Deyimin Türkçe altyazı çevirisinde Gottlieb’in izah stratejisi, Mona Baker’ın açıklama yoluyla çeviri stratejisi kullanılmıştır. Arapça altyazı çevirisinde Gottlieb’in aktarım stratejisi, Mona Baker’ın benzer anlam, benzer biçimle çeviri stratejisi kullanılmıştır. Arapçada “أبقى على الاتصال” (iletişimde kalmak) yaygın kullanılan bir ifadedir. Her iki hedef dilde deyim anlamı doğru bir şekilde aktarılmıştır.

Sonuç

Çeviri sürecinde deyimler çevirmenler için zorlu bir süreç olarak kabul edilebilir. Çünkü çevirmen, deyimleri çevirirken çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Örneğin, metin içerisinde deyim fark etmek, söz konusu deyim hedef dilde karşılığının olmaması, deyim aynı anda hem gerçek anlamda hem de deyimsel anlamda kullanılması, bunun yanı sıra zaman ve mekân kısıtlamalarının bulunması çevirmenin karşılaştığı zorluklardandır. Bu nedenle çevirmenin hem kaynak dil hem de hedef dil bağlamında uzman olması beklenmektedir. Deyimlerin çevirisinde Mona Baker’ın öne sürdüğü benzer anlam ve benzer biçimle çeviri, benzer anlam, farklı biçimle çeviri, kaynak dil deyimini ödünç alarak çeviri, açıklama yoluyla çeviri, deyimdeki kelime oyununu ortadan kaldırarak çeviri, çıkarma yoluyla çeviri stratejileri süreci kolaylaştıran stratejiler olarak tanımlanabilir.

Altyazı, bir film, dizi, TV programı vb. türlerin yazılı versiyonudur ve genellikle ekranın alt kısmında görülmektedir. Çevirmen, altyazı çevirisini oluştururken zaman ve mekân kısıtlamalarını göz önünde bulundurmak zorundadır. Bu bağlamda kaynak metni en iyi şekilde analiz edebilmeli, gereken yerlerde ekleme, çıkarma, özetleme yaparak dil yeteneklerini en üst seviyede kullanarak bilgiyi, izleyiciye en kaliteli şekilde aktarabilmelidir.

Bu çalışmada *Ice Age (Buz Devri)* animasyon film serisinin ikinci filmi olan *Ice Age: The Meltdown (Buz Devri: Erime Başlıyor)* incelenmiştir. İnceleme sonucunda on beş İngilizce deyim tespit edilmiştir. Bunların sekiz tanesi yarı mecaz anlamlı, altı tanesi mecaz anlamlı ve bir tanesi de gerçek anlamlı deyimdir. Deyimlerin hem Türkçe hem de Arapça altyazı çevirileri incelenmiş yapılan çevirilerde genellikle Gottlieb’in izah stratejisinin ve Mona Baker’ın

açıklama yoluyla çeviri stratejisinin kullanıldığı görülmüştür. Bu durum deyimlerin hedef dilde birebir karşılığının bulunmadığına işaret etmektedir. Bunun yanı sıra deyim deyimle çevirmek uzun araştırma gerektiren bir süreçtir. Deyimlerin çevirisinde çevirmenin bilgisi, yeteneği ve yeniden üretim kabiliyeti oldukça önemlidir.

Bu çalışmada incelenen on beş deyim çevirisinde, kültürlerin ortak olduğu konularda benzer anlam, benzer biçimle çeviri veya benzer anlam, farklı biçimle çeviri stratejilerine başvurulmuştur. Ancak “it’s your funeral” (sen bilirsin -sonuçlarına sen katlanırsın-) mecaz anlamlı deyim çevirisinde kullanılan aktarım ve kaynak dildeki deyim ödünç alma stratejileri deyim anlamını hedef dile aktarmada başarılı olamamıştır. Bu durumdan da anlaşıldığı üzere deyim çevirisinde genellikle deyim anlamının çevrildiği, ortak değerler söz konusu olduğunda ise hedef dillere özgü deyimlerin çeviride kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra çevirmenin yanlış anlamasından kaynaklanan hatalar da bulunmaktadır. Örneğin, film içerisinde “let up on somebody” deyimini (birinin üzerine fazla düşmemek) anlamında kullanılmıştır. Ancak çevirmen bu deyim “ilgisini kesmemek, elini çekmemek” yani “üstüne düşmek” anlamlarına gelen لن يكف عنك أبداً ifadesini kullanarak hedef dile hatalı bir şekilde aktarmıştır. Bu bağlamda yapılan çevirilerin çoğunlukla hedef odaklı olduğu söylenebilir. Deyimler bir topluma ve kültüre özgü yapılar olduğundan dolayı çeviri sürecinde kapsamlı bir çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Ahmed Emin. “Arap Edebiyatında Meseller”. çev. Zehra Özli, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 2(2012), 219-223.
- Aksan, Doğan. *Anadilimizin Söz Denizinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 2002.
- Aksan, Doğan. *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 2015.
- Aksoy, Ömer Asım. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2 (Deyimler Sözlüğü)*. İstanbul: İnkılap Yayınevi, 2017.
- Baker, Mona. *In other words: A coursebook on translation*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2011.
- Bilgin, Abdulcelil. *Kur'an'daki Deyimler ve Zemaşşeri'nin Keşşaf'ı*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2014.
- Chaume, Frederic. «The turn of audiovisual translation: New audiences and new Technologies.» *Translation Spaces* 2. 2013: 105-123.
- Chiaro, Delia. «Audiovisual Translation.» *The Encyclopedia of Applied Linguistics* içinde. yazar C. A. Chapelle, 1050-1060. UK: Blackwell Publishing Ltd., 2013.

- Dewi, Indry Caesarria. «Audiovisual Translation of English Idioms in Harry Potter and The Deathly Hallows Movie: An Analysis of English To Indonesian Subtitle.» *Passage*. 2016: 56-69.
- Doğru, Erdiñ. *Dilin Derin Devleti Deyimler*. Ankara: Fecr Yayınları, 2011.
- Durmuş, İsmail. «Mesel.» *TDV İslam Ansiklopedisi*. 25.01.2014. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mesel#1> (erişildi: 11.01.2022).
- Erdoğan, Nesrin. «Altyazı ve Dublaj Çevirileriyle İlgili Yöntem ve Tekniklerin Çeviribilim Açısından İncelenmesi.» Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Erkalan Çakır, Nesibe. «Çeviri ve Spor Açısından Çokkültürlülük.» *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi*. 2020: 149-170.
- Fernando, Chitra. *Idioms and idiomacity*. New York: Oxford University Press, 1996.
- Gottlieb, Henrik. «Language-political implication of subtitling.» *Topics in Audiovisual Translation* içinde. yazar Pılar Orero. 83-100. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2004.
- Gottlieb, Henrik. «Subtitling- “A New University Discipline”.» *Teaching Translation and Interpreting: Training, talent and experience* içinde. yazar Cay Dollerup ve Anne Loddegaard. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1992.
- Günay Köprülü, Sevtap. «Görsel-İşitsel Çeviri.» *International Journal of Languages 'Education and Teaching*. 2016: 160-170.
- Gürçağlar, Şehnaz Tahir. *Çevirinin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları, 2016.
- Howwar, Montgomery. «Seeking the nature of idioms: A socio-cultural study in idiomatic English and Arabic meanings.» *International Journal of Scientific and Research Publications*. 2013: 13.
- İbn Reşik, Ebu 'Ali el-Hasan bin Reşik el-Kayrevânî. *el-'Umde fi Mehâsini 'ş-şî'r ve Âdâbihi*. Beyrut: Dâru'l-Cil., 1981.
- Jaskanen, Susanna. «On the inside track to Loserville, USA: Strategies used humorin translating humour in two Finnish versions of Reality Bites. » Pro Gradudissertation, University of Helsinki, (1999).
- Krefting, Laura. «Rigor İn Qualitative Research: The Assessment Of Trustworthiness.» *The American Journal of Occupational Therapy*. 1991: 214-222.
- Kuran, Nedret Pınar. *Kültürlerarası İletişim Aracı Olarak Çeviri: Ingeborg Bachmann'ın Das dreißigste Jahr adlı Öyküsü'nün Türkçe ve İngilizce Çevirileri üzerinde bir Eleştiri Denemesi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, 1993.
- Lewis, Michael. *Implementing the lexical approach*. Boston: Thomson, 2002.
- Merriam-Webster. *Idiom*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/idiom> (erişildi: 10 02, 2022).
- Nâsîf, İmil. *Erva' mâ Kîle mine'l-Emsâl*. Beyrut: Dâru'l-Cil., 1994.
- Newmark, Peter. *A Text Book of Translation*. London: Prentice Hall Inc., 1988.
- Okyayuz, Ayşe Şirin ve Mümtaz Kaya. *Görsel-İşitsel Çeviri Eğitimi*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2017.
- Riantang, Cylas Desidarius. «Classification of Translation Strategies of Pure Idioms in The Translation of Pramodya's *Rumah Kaca* into *House of Glass* by Max Lane». (Lisans tezi, Sanata Dharma Üniversitesi, 2010).
- Sarıkaya, Muammer. «Arap Göç Edebiyatında Aforizmalar.» *Nüsha Şarkiyat Araştırmalar Dergisi*. 2004: 7-24.
- Sponholz, Christine. «Teaching Audiovisual Translation Theoretical Aspects, Market Requirements, University Training and Curriculum Development.» Johannes Gutenberg-Universität Mainz, 2003.

Türk Dil Kurumu. *Deyim*. <https://sozluk.gov.tr/> (erişildi: 10.15.2022).

Vardar, Berke. *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*. Ankara: TDK Yayınları, 1982.

Vermeer, Hans J. *A Skopos Theory of Translation*. Heidelberg: Text Con Text Verlag, 1996.

Yücel, Faruk. *Çevirinin Tarihi*. İstanbul: Çeviribilim Yayınları, 2016.

Zhang, Ying, ve Junyan Liu. «Subtitle translation strategies as a reflection of technical limitations: a case study of Ang Lee's films.» *Asian Social Science*. 2009: 113-118.